

1. Ebu Hüreyre (ö. 58/678):

Asıl adı Abdurrahmân b. Sahr ed-Devsî'dir. Çok hadis rivayet etmesiyle tanınan sahâbîdir. Yemen'de yaşayan Ezd kabilesinin Devs koluna mensup olup ne zaman doğduğu belli değildir. 7. (628) yılın başlarında Tufeyl b. Amr ed-Devsî vasıtasıyla müslüman olduğu ve kabilesinden 60/70 Aile ile birlikte Tufeyl'in başkanlığında Resûlullah ile görüşmek üzere muharrem ayında (Mayıs 628) Medine'ye gittiği bilinmekle beraber onun daha önce müslüman olmayıp Medine'ye İslâmiyet'i kabul etmek üzere geldiği de rivayet olur Aralarında Ebû Hüreyre'nin de olduğu Devsîler Hz. Peygamber'in Hayber'de olduğunu öğrenince oraya gittiler. Ebû Hüreyre Medine'ye ulaştığı günden itibaren kendisini tamamen dine verdi ve Resûlullah'ın yanında bulunduğu sürece dünyevî hiçbir arzu peşinde koşmadı. Bazılarının ganimetlerden daha fazla pay almaya çalıştığı günlerde Hz. Peygamber'in, ganimet talebinde bulunup bulunmadığını sorması üzerine Allah'ın verdiği ilimden kendisine bir şeyler öğretmesini istedi. İslâmiyet'i geç benimsediği için kaybettiği yıllarını telâfi etmek amacıyla, aklıktan bayılacak dereceye geldiği halde Mescid-i Nebevî'deki Suffe'den ayrılmazdı. Gecenin 3 te 1 uyur, 3 te 1 ibadet eder, 3 te 1 hadis müzakere ederdi. Başta Resûlullah olmak üzere Übey b. Kâ'b, Ebû Bekir, Ömer, Üsâme b. Zeyd, Âişe, Fazl b. Abbas b. Abdülmuttalib gibi sahâbîlerden ve Kâ'b el-Ahbâr gibi tâbîilerden hadis rivayet etti. Kendisinden 800'e varan pek çok sahâbî ve tâbîî rivayette bulunmuştur. **Binden fazla hadis rivayet etmeleri sebebiyle "müksirûn" diye anılan yedi sahâbî arasında Ebû Hüreyre ilk sırayı almaktadır.** Bakî' b. Mahled'den İbn Hazm'in naklettiğine göre rivayetleri mükerrerleriyle birlikte 5374'ü bulmaktadır. en çok hadis bilen ,en iyi ezberleyen sahâbî olmasının sebeplerin başında, onun Hz. Peygamber'le ilgili her şeyi öğrenme, hadisleri ezberleme konusundaki şiddetli arzusu ve dolayısıyla Resûl-i Ekrem'in yanından ayrılmaması gelmektedir. Diğer sahâbîlerin neden kendisi kadar hadis rivayet etmediklerini soranlara muhacirler çarşıda ticaretle, ensar da malları ve mülkleriyle meşgulken o ehl-i Suffe'den biri olarak Resûlullah'ın yanından ayrılmamış, diğer sahâbîlerin bulunmadığı meclislerde bulunmuş, onların duymadığı hadisleri duyup ezberlemiş, ilmi yaymayı emredip onu gizlemeyi yasaklayan âyetler karşısında bildiği hadisleri rivayet etmeye mecbur olduğunu düşünmüştür. hayatının son dönemlerinde yabancıların çoğaldığı, görüşebileceği sahâbîlerin azaldığı Medine'den ayrıldı ve yakın mesafede bulunan Zülhuleyfe'deki veya Akîk'taki evine çekildi. Vefatından bir süre önce hastalandı ve 58 (678) yılında 78 yaşlarında iken vefat etti. Onun 57 (677) veya 59 (679) yılında öldüğü de söylenir

2. İbn Ömer (ö. 73/692):

Hız. Ömer'in oğlu, en çok hadis rivayet eden, en çok fetva veren **yedi sâhâbîden ve abâdileden (ilimleriyle ve özellikle verdikleri fetvalarla meşhur olan Abdullah adlı dört sahâbîden) biridir.** İbn Ömer diye de anılan Abdullah, nübüvvetin 3. yılında Mekke'de doğdu. Hz. Peygamber'in zevcesi Hafsa ile ana baba bir kardeşir. Babasıyla birlikte müslüman oldu, yine onunla birlikte Medine'ye hicret etti. Babasından önce hicret ettiği de rivayet edilmektedir.13 yaşında Uhud Savaşı'na katılmak istedi; fakat Hz. Peygamber henüz çok genç olduğunu söyleyerek izin vermedi. Bedir Savaşı'na da aynı olduğu rivayet edilir. 15 yaşında Peygamber'in izniyle Hendek Savaşı'na katıldı. Bey'atürrıdvân da, Hayber ve Mekke fethi ile Huneyn Gazvesi'nde bulundu. Ayrıca Suriye ve Irak fetihlerine, Yermük ve Nihâvend savaşlarına, Mısır'ın fethine katıldı. Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin de bulunduğu İstanbul seferine (49/669) iştirak eden Abdullah, müslümanlar arasında çeşitli fitnelere yol açan savaşıardan ve hadiselerden hep uzak durmuştur. Hz. Ali'ye ve Yezîd b. Muâviye'ye herkes biat edip de icmâ* meydana geldikten sonra biat etmesi, onun siyasî olaylar karşısındaki temkinli tavrını gösterir. Hz. Peygamber'in kayınbiraderi olması, ona Resûl-i Ekrem'in yakın çevresinde bulunma imtiyazını sağlamıştır. Bu sebeple Resûlullah'ın, birçok sahâbînin görüp duyma imkânını bulamadığı davranış ve sözlerinin müslümanlara intikal etmesine yardım etti. Rivayet ettiği 2630 hadis ile **Ebû Hüreyre'den sonra en çok hadis rivayet eden yedi sahâbînin (el-müksirûn) ikincisi oldu.** İbn Ömer'in en önemli özelliklerinden biri de hadisleri Hz. Peygamber'den duyduğu lafızlarla rivayet etmeye son derece dikkat etmesi, bunların benzer kelimelerle değiştirilmesine asla izin vermemesidir. Hz. Peygamber'in hayat tarzına harfi harfine uyma ve onun emirlerini aynen yerine getirme hususunda ashâb-ı kirâm içinde İbn Ömer'in müstesna bir yeri vardır. Resûl-i Ekrem'in vefatından sonra ona olan sevgisinden dolayı namaz kıldığı yerleri öğrenip oralarda namaz kılar, yürüdüğü yollarda yürür, gölgelendiği ağaçların altında oturur, kurumasınlar diye onları sulardı. Abdullah'ın bu halini görüp yadırgayanlar bile olurdu. Hz. Peygamber'in **selâmlaşma konusundaki** buyruklarını yerine getirme hususunda son derece titiz davranırdı. Bundan dolayı hiçbir işi olmadığı halde sadece müslümanlarla selâmlaşmak için sokağa çıkar, büyük küçük karşılaştığı herkese selâm verirdi. Abdullah Seksen beş (veya seksen yedi) yaşlarında Mekke'de vefat etmiştir

3. Enes b. Mâlik (ö. 93/711-12):

Hiz. Peygamber'e hizmetiyle tanınan ve en çok hadis rivayet eden sahâbîlerdendir. Hicretten on yıl önce doğdu (612). Hazrec kabilesinin Neccârîler sülâlesindendir. Babası Mâlik b. Nadr'ın müslümanlara karşı olduğu, İslâmîyet'in Medine'de yayılmaya başladığı günlerde karısı Ümmü Süleym'in müslüman olmasına kızarak Şam'a gittiği ve orada öldüğü rivayet edilmektedir. Hiz. Peygamber Medine'ye hicret ettiği zaman henüz on yaşında, okur yazar ve zeki bir çocuk olan Enes'i annesi veya üvey babası Resûl-i Ekrem'in hizmetine verdi. Enes b. Mâlik Hiz. Peygamber'in vefatına kadar on yıl onun hizmetinde bulundu. Resûl-i Ekrem'in terbiyesiyle yetişen Enes onunla birlikte Hudeybiye Antlaşması, Hayber seferi, Umretü'l-kazâ, Mekke'nin fethi, Huneyn Gazvesi, Tâif Muhasarası ve Vedâ haccında bulundu. Yaşının küçüklüğü sebebiyle savaşçı olarak katılamadığı Bedir Gazvesi'nde de Hiz. Peygamber'in yanından ayrılmadı. Emevî halifelerinin çoğuna yetişen Enes Haccâc'ın zulmüne uğrayanlardan biridir. 74 (693) yılında Câbir b. Abdullah, Sehl b. Sa'd ve Enes b. Mâlik'i aşağılayarak halkın gözünden düşürmek isteyen Haccâc onları Hiz. Osman'a yardım etmemek, dolayısıyla da ölümüne sebep olmakla suçladı; Enes'le Sehl'in boyunlarına, Câbir'in de eline damga vurdu. Ayrıca devlete başkaldıran âsilere yardım ettiğini söylediği Enes'in bütün mallarına el koydu. Onun Halife Abdülmelik b. Mervân'a şikâyet mektubu yazarak yapılan zulümleri haber vermesi üzerine halife Haccâc'a gönderdiği talimatta Enes'in mallarını iade ederek kendisinden özür dilemesini emrettiği gibi Enes üzerindeki emirlik hakkını kaldırdığını bildirdi. Basra'da vefat eden sahâbîlerin sonuncusu kabul edilen, 100 yıldan fazla yaşaması sebebiyle muammerûndan sayılan Enes 93 (711-12) yılında 103 yaşında vefat etti. Onun 90 (709), 91 (710), 92 (711) ve 95 (714) yıllarında vefat ettiğini ileri sürenler de vardır. Resûl-i Ekrem zaman zaman Enes'lerin evine uğrar, yemeklerini yer, orada öğle uykusuna yatar, ev halkına cemaatle nafilâ namaz kıldırırdı. Hiz. Peygamber'in bu aileye gösterdiği iltifatı soy yakınlığı veya süt akrabalığı ile izah etmeye kalkışanlar olmuştur. Hicretten hemen sonra muhacirlerle ensar arasında yapılan kardeşlik bağı (muâhât) merasiminin bu ailenin evinde cereyan etmesi onların ashap içindeki yerini gösteren bir başka husustur. Annesi Ümmü Süleym'in isteği üzerine Resûl-i Ekrem Enes'e ömrünün uzun, evlâdının çok, malının bol olması ve bazı rivayetlere göre cennete girmesi için dua etmiştir. Bu duaların bereketiyle Enes 100 yıldan çok ömür sürmüş, soyundan gelen 120'den fazla kişinin öldüğünü görmüştür. Hiz. Peygamber'in hizmetinde bulunduğu yıllarda ondan birçok hususu öğrenmesi, uzun hayatı boyunca Resûl-i Ekrem'den öğrendiklerini öğretmeye çalışması Enes b. Mâlik'in en önemli yönünü teşkil eder. Resûl-i Ekrem'in eğitim ve öğretim tarzına, insanlara, özellikle de çocuklara karşı hoşgörüsüne ve diğer ahlâkî davranışlarına dair birçok bilgi onun vasıtasıyla rivayet edilmiştir. Çok hadis rivayet ettikleri için "müksirûn" diye anılan yedi sahâbîden biri olan Enes, sayısı tekrarlarıyla birlikte 2286'yı bulduğu söylenen rivayetleriyle müksirûnun arasında üçüncü sırada yer almıştır. Enes b. Mâlik hadis rivayeti sırasında titiz davranır, hata yapmaktan korkardı. Hiz. Peygamber'den duyduğunu aynen aktaramamış olabileceği düşüncesiyle hadisi rivayet ettikten sonra, "Veya Resûlullah böyle bir şey dedi" (ev kemâ kâle Resûlullah) ilâvesinde Rivayetlerinin yazılı olduğu defterleri gerektiğinde talebelerine göstermesinden anlaşıldığına göre hadisleri ezberlemekle yetinmeyip onları yazıyordu. Çok hadis bildiği halde titizliği sebebiyle bütün bildiklerini rivayet etmez, çok rivayet edenin yanılacağını söylerdi. Enes b. Mâlik ayrıca ashap arasında orta derecede fetva verenlerden biriydi.

4. Hz. Âişe (ö. 58/678):

Hiz. Ebû Bekir'in kızı ve Rasululahın hanımıdır 4. yılında (614) Mekke'de doğmuştur. Hiz. Peygamber ile nikâhı hicretten önce Mekke'de kıyılmıştır. Babası Resûl-i Ekrem ile daha önce hicret ettiği için aynı yıl (622) annesi, ağabeyi Abdullah, kız kardeşi Esmâ, Hiz. Peygamber'in hanımı Sevde, kızları Fâtıma ve Ümmü Külsûm ile birlikte Medine'ye hicret etti. Medine'nin havasına alışamadığı için babası gibi rahatsızlandı. kısa bir süre sonra sağlığına tekrar kavuştu. Hicretin 2. yılı Şevval ayında (Nisan 624, iki bayram arasında) Hiz. Peygamber'le evlendi. Resûl-i Ekrem ile evlendikten sonra üstün bir mevkie ve haklı bir şöhrete ulaştı. Hiz. Peygamber hicretin 11. yılı Safer ayının (Mayıs 632) son haftasında rahatsızlanınca, diğer hanımlarının iznini alarak Hiz. Âişe'nin odasına geçti ve mübârek başı onun kucağında olduğu halde vefat etti ve onun odasına defnedildi. 18 yaşında dul kalan Hz. Âişe, Peygamber hanımlarının başkalarıyla evlenmelerini yasaklayan Kur'an hükmüne uyarak bir daha evlenmedi. Hiz. Peygamber'den sonra kırk yedi yıl daha yaşadı ve altmış beş (veya atmış altı) yaşında iken 17 Ramazan 58 (14 Temmuz 678) Çarşamba gecesi, vitir namazını kıldıktan sonra Medine'de vefat etti. Hz. Âişe gelişmesini, yetişmesini ve şahsiyetinin olgunlaşmasını Peygamber evinde tamamlama imkânı buldu. Çocuğu olmadı. Hz. Âişe ile Hiz. Peygamber arasındaki aile bağı sevgi, anlayış ve hürmet esası üzerine kurulmuştur. Kendisine büyük yakınlık ve sevgi gösteren Hiz. Peygamber ile koşu

yaptığı, onun omuzuna dayanarak Mescid-i Nebevî’de mızraklarıyla savaş oyunları oynayan Habeşliler’i seyrettiği ve Hz. Peygamber’e nazlanmaktan hoşlandığı bilinmektedir. Hz. Peygamber de onunla bir arada bulunmaktan, bilhassa gece seyahatlerinde kendisiyle sohbet etmekten, davetlere onunla birlikte katılmaktan (bk. Müslim, “Eşribe”, 139), sorularına cevap vermekten pek memnun olurdu. Esasen Hz. Âişe zekâsı, anlayışı, kuvvetli hâfızası, güzel konuşması, Kur’ân-ı Kerîm’i ve Hz. Peygamber’i en iyi şekilde anlamaya çalışması gibi vasıfları sayesinde Hz. Peygamber’in yanında müstesna bir mevki kazandı. Hz. Peygamber onun kabiliyetlerinin gelişmesine yardım edince baba evindeki eğitimi, vahyin aydınlatığı Peygamber evinde daha da gelişti, olgunlaştı ve derinleşti. Bilemediklerini, anlayamadıklarını, eksik ve yanlışlarını, hatta Kur’ân ile Hz. Peygamber’in hadisleri arasındaki kendi anlayışına göre farklılık arzeden hususları Hz. Peygamber’e sormak ve onunla müzakere etmek gibi güzel bir alışkanlığı vardı. Ev işlerini kendisi yapardı. Hz. Peygamber ile beraberken onunla sohbet eder ve nâfile ibadet ile meşgul olurdu. Kadınlarla namaz kılarken onlara imamlık ederdi. Hz. Peygamber’e karşı beslediği derin sevgi yanında ona itaat ve emirlerine dikkat etmekle de temayüz etmişti. Geceleri namaz kılar, günlerinin çoğunu oruçla geçirirdi. Kimsenin aleyhinde konuşmayı sevmezdi. Kanaatkâr, mahviyetkâr, mütevazî, aynı zamanda vakur ve cömert idi. Öksüz ve fakir çocukları himayesine alır, onların terbiye ve yetiştirilmesine itina eder, sonra da kendilerini evlendirirdi. Birçok köle ve câriyesini âzat etmiştir; bazı rivayetlerde sayıları altmış iki olarak zikredilen bu âzatlılardan bir kısmı ilim ve hadisle meşgul olmuştur.

5. Ebu Saîd el-Hudrî (ö. 74/693-94):

Çok hadis rivayet eden yedi sahâbîden biridir. Medine’nin Hazrec kabilesinden olup daha çok künyesiyle tanınır. Ebû Saîd, Uhud Gazvesi’ne katılmak için Hz. Peygamber’in huzuruna çıktığı zaman on üç yaşındaydı. Babası Mâlik, gelişmiş olduğunu söyleyerek onun savaşa katılmasını istemesine rağmen Hz. Peygamber buna izin vermedi. Mâlik bu gazvede ailesine bir gelir bırakmadan şehid düşünce annesi Ebû Saîd’i yardım talep etmek üzere Hz. Peygamber’e gönderdi. Resûlî Ekrem ona, istemekten sakınan Allah’ın iffetli kılacağını, halktan bir şey beklemeden elinde olanla yetineni zengin edeceğini, sabretmek isteyenine de sabır vereceğini söyledi. O günden sonra Ebû Saîd kimseden bir şey talep etmedi. Hz. Peygamber’le birlikte ilk defa Hendek Gazvesi’ne, daha sonra on iki gazveye katıldı. Bey’atürüdvân’da bulundu; Resûl-i Ekrem’e biat eden sahâbîler arasında ilk sırada yer aldı. Ebû Saîd, vefatından bir süre önce oğlu Abdurrahman’ı Cennetü’l-Bakî’a götürerek öldüğü zaman gömülmeyi istediği uzak bir köşeyi gösterdi; üzerine türbe yapılmamasını, arkasından yas tutulmamasını vasiyet etti. 74 (693/94) yılında Medine’de vefat etti ve istediği yere gömüldü. Genç sahâbîlerin en fakihi olarak bilinen Ebû Saîd el-Hudrî “imam” ve “Medine müftüsü” lakaplarıyla anılmış, pek çok icthadi ve fetvası kaynaklarda yer almıştır. Rivayet ettiği 1170 hadis, 1000’den fazla hadis rivayet eden yedi sahâbî arasına girmiştir. Hz. Peygamber’in, hadislerin yazılmasını yasaklamasıyla ilgili en yaygın ve sahih rivayet Ebû Saîd’den nakledilmiştir. Kendisinden hadis öğrenenlerden bazıları ezberledikleri hadisleri yazmak isteyince buna izin vermemiş, hadislerin Kur’ân haline getirilmemesini söyleyerek onları ezberlemelerini tavsiye etmiştir. Ebû Saîd el-Hudrî talebelerini, “Merhaba Resûlullah’ın bize vasiyet ettiği kimseler!” diyerek karşılar, Hz. Peygamber’in, İslâmiyet’i öğrenmek üzere dünyanın dört bir yanından insanların geleceğini haber verdiğini ve ashaba onlara iyi davranmalarını tavsiye ettiğini söylerdi (Tirmizî, “İlim”, 4). Onun rivayetleri, Hz. Peygamber ve ashab dönemine açıklık getiren söz ve yorumlar ihtiva etmesi bakımından dikkat çekicidir. Ebû Mûsâ el-Eş’arî, Halife Ömer’in kapısını üç defa çalıp cevap alamayınca geri dönmüş, niçin öyle yaptığını soran halifeye Hz. Peygamber’in böyle dediğini söylemişti. Kendisinin Resûl-i Ekrem’den böyle bir şey duymadığını belirten Hz. Ömer ondan iddiasının ispatını isteyince Ebû Mûsâ şahit olarak genç sahâbî Ebû Saîd el-Hudrî’yi göstermişti. Muâviye b. Hakem’in bayram hutbesini bayram namazından önceye almasına karşı çıkan Ebû Saîd bunun sünnete uymadığını hatırlatmıştı. Aynı şekilde Dimaşk’ta Muâviye’nin huzuruna çıkarak beğenmediği tavırlarını tenkit etmiş, Hz. Peygamber’in, doğruyu bilen onu söylemekten geri durmaması hususundaki buyruğu üzerine bu uyarıyı yaptığını belirtmişti.

6. Abdullah b. Amr (ö. 65/684-85):

H. Peygamber’den duyduğu hadisleri onun huzurunda yazmasına izin verilen sahâbîdir. Hicretten 7 yıl önce Mekke’de doğdu. Aralarında sadece on bir veya on iki yaş fark olduğu söylenen babası Amr b. Âs’dan önce müslüman oldu ve hicretin 7. yılından sonra onunla birlikte Medine’ye göç etti. Süryânice’yi iyi bilen, Tevrat’ı okuyan Abdullah’ın yazısı da güzeldi. Bu sebeple Hz. Peygamber’den duyup da ezberlemek istediği hadisleri unutmamak için not ederdi. Bazı sahâbîler, duyduğu her sözü kaydetmesini doğru bulmayınca Resûl-i Ekrem’e müracaat etmiş, o da kendisinden duyduğu her sözü ve her davranışını yazabileceğine dair izin vermişti. Abdullah, es-Sahîfetü’s-sâdika adıyla topladığı

bu hadisleri bir sandıkta dikkatle korur ve kendisini hayata bağlayan şeylerin başında Sahîfe'nin geldiğini söylerdi. Hatta kendisine yöneltilen bazı soruların cevabını da Sahîfe'ye bakarak verirdi. Rivayet ettiği hadis sayısı bakımından en önde gelen Ebû Hüreyre, kendisinden fazla hadis bilen yegâne sahâbînin Abdullah b. Amr olduğunu belirtmiş, bunun sebebini de onun Hz. Peygamber'den duyduğu hadisleri yazmasına bağlamıştır. Ebû Hüreyre'nin bu şahadeti, Abdullah'ın en çok hadis bilen sahâbî olduğunun açık delilidir. Günümüze kadar müstakil olarak ulaşmayan es-Sahîfetü's-sâdika'daki hadis sayısı kesin olarak bilinmemekle beraber, 1000 civarında olduğuna dair rivayetler vardır. Bu eser daha sonra Abdullah'ın büyük torunu Amr b. Şuayb'a intikal etmiş ve onun tarafından rivayet edilmiştir. Eserin büyük bir bölümü, Amr b. Şuayb'ın rivayetiyle Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yer almıştır. Abdullah geniş hadis ve fıkıh bilgisinden dolayı abâdile arasında yer almıştır. Ömrünün son yıllarında gözlerini kaybetmiş, yetmiş iki yaşında iken h. 64 yılında Mısır'da vefat etmiş ve Fustat'ta babasının yaptırdığı Amr b. Âs Camii'nin yanındaki evine defnedilmiştir.

7.Abdullah İbn Abbas (H. 68): 1660-1696 hadis.

8.Cabir İbn Abdullah (H. 78): 1540-1206 hadis

9.Abdullah İbn Mesud (H. 32): 848-892 hadis.